

Kronika

Ob osemdesetletnici dr. Vincenca Malovrha

Ob hitrem znanstvenem razvoju dosežki starejših generacij kmalu zbledijo ali celo utonejo v pozabo, čeprav so današnja spoznanja grajena na njih. To mi je znova prišlo na misel, ko sem želel napisati čestitko jubilantu dr. Vincencu Malovrhu ob njegovi osemdesetletnici. Ob tem sem se spomnil na nekatere razprave in dileme, ki so spremljale oblikovanje slovenske gospodarskogeografske misli po drugi svetovni vojni in ki so, kolikor vem, vznemirjale tudi jubilanta. Dovoljujem si, da ob tej priložnosti nekatere med njimi zapišem po spominu.

Oblikovanje slovenske ekonomske geografije je povezano z imenovanjem našega jubilanta leta 1948 na mesto učitelja na katedri za ekonomsko geografijo na komaj nastali ljubljanski Ekonomski fakulteti. Z njo se je odprla možnost, da se v gospodarski geografiji uveljavijo nove ideje in metode, ki bi se razlikovale od dotedanjih pretežno opisnih in statističnih oblik.

Že na samem začetku jubilarntove univerzitetne kariere se je odprlo vprašanje ali naj bo ekonomska geografija del geografije ali ekonomije. Ta tematika je v petdesetih letih pod vplivom razcepa v sovjetski geografiji burila slovenske in jugoslovanske geografske duhove. O njej se je veliko razpravljalo na geografskih zborovanjih, napisanih pa je bilo tudi več člankov, pretežno v prid politični ekonomiji. Profesor Malovrh se je teh razprav udeleževal in v njih zagovarjal povezanost ekonomske geografije z ekonomijo, ni pa ji odrekel njene geografske vsebine. To je razvidno tudi iz njegovega učbenika *Temelji komercialne geografije*, Ljubljana, 1962, ki je prvo večje tovrstno delo, izšlo po drugi svetovni vojni, če lilešičevo knjigo *Ekonomska geografija sveta*, Ljubljana, 1960 štejemo za pretežno regionalnogeografski priročnik.

O smiselnosti gospodarske geografije za ekonomijo so ponovno začeli razpravljati konec šestdesetih in v sedemdestih letih, ko se je ob vzponu novih ekonomskih ved: ekonomike prostora, regionalne vede (regional science) in ekonometrije, zastavilo vprašanje, ali naj postane ekonomska geografija sodelavka makroekonomske naravnane politične ekonomije, ki bi z ekonometričnimi metodami na abstrakten način raziskovala gospodarske pojave v prostoru, ali pa naj obdrži svoj kompleksni značaj, proučuje razmestitev in načine gospodarjenja na celotni Zemlji oziroma v posameznih regijah. Vprašanje je bilo bolj zapleteno, kot se morda nepoučenemu zdi. Ni šlo zgolj za zunanji videz: ali naj ekonomska geografija v tradicionalni obliki sploh obstaja na Ekonomski fakulteti ali naj se podredi novim pogledom, ki jo odmikajo od geografije. Zastavila se je še vrsta vsebinskih vprašanj: kakšen naj bi bil njen uporabni pomen za bodoče gospodarstvenike, ali naj ekonomisti poznajo nekatere temelje fizične geografije, ki pogojujejo gospodarskogeografske razmere, oziroma,

kako v ekonomiji sploh vrednotiti prostor in prostorske odnose, za katere ekonomija že po tradiciji ni imela posluha. Po drugi strani je ostalo nedorečeno, ali v gospodarstvegeografski razlagi upoštevati temeljna spoznanja politične ekonomije o vlogi kapitala, dela, cen, profita, trga itd. Geografom je za dosego tvornega sožitja med obema vedama pogosto primanjkovalo ekonomske izobrazbe. Skratka, neskladje med ekonomsko geografijo in ekonomijo je bilo večje, kot se je zdelo na prvi pogled. Kritično je treba priznati, da ta vprašanja tudi danes niso zadovoljivo razrešena in da različne geografske šole nihajo med preprostim genetičnim in kavzalnim podajanjem gospodarstvegeografskih dejstev, makroekonomskimi lokacijskimi teorijami z abstraktnimi matematičnimi modeli ter docela preprostimi statističnimi opisi. Ne preseneča, da se je pod vplivom teh nerazčiščenih odnosov spremenil odnos ekonomije do geografije. Marsikje, žal tudi na ljubljanski Ekonomski fakulteti, je v novejšem času prevladalo stališče, da naj Ekonomske fakultete skrbje predvsem za vzgojo mikroekonomistov in menedžerjev. Ob taki naravnosti je postala pretežno informativna vloga ekonomske geografije odvečna in so jo opustili.

Profesor Malovrh, ki je bil v svoji etiki zelo navezan na naravo, še posebej kot planinec in alpinist, in se je glede na to v svojih zgodnjih študijah in poljudnih člankih kot tudi v disertaciji *O metodi geomorfološke analize gorate pokrajine z vidika ekonomske, posebej agrarne geografije* ukvarjal z naravnim okoljem, je moral ob teh dilemah odkriti ne le smisel gospodarske geografije in njeno vlogo na Ekonomski fakulteti, ampak tudi svoj lastni geografski idejni pogled. V praksi ga je razvzval tako, da je uvedel nov predmet, ekonomiko prostora, namesto tradicionalne gospodarske geografije, podajanje je prilagodil gospodarstvenikom in naravnosti šole, obenem pa je vendarle skušal ohraniti bistveno ekonomstvegeografsko vsebino (*Ekonomika prostora, I-III*, Ljubljana, 1969–1972). Pozneje je dodal še regionalno planiranje, ki naj bi pomenilo korak od gospodarstvegeografskih dejstev k njihovi aplikaciji v regionalnih razmerah (*Temelji regionalnega planiranja*, Ljubljana, 1977–80). S tem je sprejel ekonomsko razlago regionalnega planiranja, ki je pod tem naslovom predvsem reševala probleme družbene razvitosti, zanemaril pa je prostorskoplanersko, ki si je prizadevala doseči celovito pokrajinsko urejanje. Mimogrede, ta dvojni pogled na regionalno planiranje še vedno ni presežen.

Za razvoj gospodarstvegeografske misli so zanimivi še nekateri drugi vidiki, s katerimi se je profesor Malovrh ukvarjal kot ekonomski geograf. Tako je v svojih kasnejših razpravah posvečal vedno več pozornosti temeljnim gibalom gospodarskega in družbenega razvoja kot pa vsakokratnim svetovnim gospodarskim dogodkom, kar je za ekonomske geografe dokaj izjemno stališče. Več pozornosti je namenjal reprodukciji in naložbam, bazičnim panogam, "prometnemu upor" ter gospodarskemu razvoju itd. Poseben pomen je pripisoval energiji in njenemu kroženju kot osnovnemu sredstvu vsega gibanja in razvoja na Zemlji. V svojem zadnjem delu *Temelji gospodarnosti*, žal še ne objavljenem, se je na nov način lotil nekaterih osnov politične ekonomije. Nagnjenost k abstraktnemu mišljenju mu je omogočila, da je v izrazito stvarno naravnano slovensko geografsko šolo vnesel nomotetične

(normativne) poglede. S poskusi vrednotenja ekonomskih in geografskih sil je bil profesor Malovrh med prvimi slovenskimi geografi, ki so odpirali pota h kvantitativnemu obravnavanju. Spomnimo le na razprave, kot so funkcijsko vrednotenje gorate pokrajine, regionalizacija na podlagi homogenosti, razvojne sile v gospodarskem prostoru, zasnova analize gospodarsko-prostorske strukture kmetij, vrednotenje agrarnega prostora, bioklimatski cikli v kmetijstvu itd. Nagnjenost k takemu načinu mišljenja je tudi vodila k izredno pretehtanemu oblikovanju besedila v razpravah, kar pa je marsikdaj otežilo berljivost.

Ta spontani zapis ni imel namena ovrednotiti obsežno in večstransko znanstveno delo našega jubilaranta. Z njim smo skušali le obnoviti nekaj geografskih misli naše polpretekle dobe, v kateri je profesor Malovrh zavzemal pomembno in svojsko mesto. Njegov jubilej, osemdesetletnica, je bila spodbuda za ta razmišljanja. Jubilarantu, profesorju dr. Cenetu Malovrhu, ob tej priložnosti iskreno čestitamo, mu želimo obilo zdravja in moči ter izražamo željo, da bi v slovenski gospodarski geografiji na svoj izvirni način prispeval še kakšen nov in drugačen pogled.

Igor Vrišer

Prof. dr. Anton Sore — sedemdesetletnik

Konec letošnjega leta bo dopolnil sedemdeset let bogatega in delovnega življenja in več kot petinštirideset let uspešnega pedagoškega in nadvse plodnega ter odmevnega znanstvenoraziskovalnega dela naš uveljavljeni, priznani in cenjeni kolega prof. dr. Anton Sore. Temeljne biografske podatke, ki osvetljujejo njegovo življenjsko pot in razgibano ter vsebinsko pestro znanstvenoraziskovalno dejavnost, je podal in razčlenil ter podrobno osvetlil dr. D. Meze v priložnostnem zapisu ob jubilarantovi šestdesetletnici (prim. *GV*, 57, 1985, str. 109–110). Zato velja ob njegovem letošnjem življenjskem prazniku razmisliti predvsem o njegovem delu, ki je vsebinsko bogato in raznovrstno. Prenekatero področje izredno razvejene in razgibane geografske vede je namreč obogatil prof. dr. A. Sore z novimi pogledi in tehtnimi raziskovalnimi spoznanji, ki bodo trajneje bogatila in plemenitila sodobno slovensko geografsko vedo.

Dr. Anton Sore (roj. 28. decembra 1925) je že od sredine leta 1990 v zasluženo prigranem pokoju. Bil je srednješolski profesor celjske gimnazije Center in od leta 1984 tudi izredni profesor Pedagoške akademije (fakultete) Univerze v Mariboru. Pripada tisti prvi povojni generaciji naših geografov, ki je pomembneje zaznamovala in vplivala na razvoj, razcvet ter družbeno uveljavitev sodobne geografske misli na Slovenskem. Novi in najrazličnejši filozofski in načelno-teoretični pogledi na stroko in na temeljni, osrednji objekt geografskega preučevanja, kateri so se porajali in odmevali predvsem po Evropi, so neposredno vplivali na nove razvojne smeri stro-